

als *heiho* uitgereikt. Een protest van sommige Ambonnezen werd afge-
wezen. Enkele weken later werden de in Soerabaja samengebrachte
groepen in tweeën gesplitst: een deel werd als *heiho* per schip afgevoerd,
een deel naar een krijgsgevangenenkamp in Bandoeng overgebracht waar
hun gezegd werd dat ook zij *heiho*'s waren. 'Maar', aldus het verslag van
een Ambonneser sergeant¹,

'wij wilden daar niets van weten, wij wilden slechts krijgsgevangenen blijven.
Zij lieten ons van allerlei doen, marcheren en dergelijke dingen meer. Maar wij
lieten ons niet verleiden, integendeel, in het bijzijn van iedereen, in Bandoeng
vooral bij de interneringskampen, zongen wij langs de straten Hollandse liede-
ren.'

Er zijn later in '43 opnieuw ca. duizend Ambonneser en Menadoneser
krijgsgevangenen in Soerabaja geconcentreerd en ook op dezen is grote
pressie uitgeoefend om *heiho* te worden. Bij één gelegenheid zijn som-
migen uit het kamp uitgebroken – die groep is overmeesterd en wegge-
voerd (wat haar lot is geweest, weten wij niet). De meesten van deze
krijgsgevangenen zijn als *heiho*'s oostwaarts gezonden, een aantal weige-
raars is naar de vroegere kazerne van het Xde bataljon te Batavia, dat
krijgsgevangenenkamp geworden was, teruggevoerd en daar zijn die
weigeraars door de Japanse kampcommandant, Kenitsji Sonei, ernstig
mishandeld. Zij zijn in oktober '44 samen met een groot aantal Europese
krijgsgevangenen aan boord gebracht van een Japans schip, de '*Joenio
Maroe*', dat hen naar Padang moest transporteren vanwaar zij aan de
Pakanbaroe-spoorweg tewerkgesteld zouden worden. De '*Joenio Maroe*'
is evenwel getorpedeerd (op de ondergang van dat schip komen wij nog
terug) en de meesten van deze Ambonnezen en Menadonezen zijn
verdronken.

Wij voegen hieraan nog toe dat van de van Java als *heiho* weggevoerde
Menadonezen en Ambonnezen sommigen er in zijn geslaagd, naar de
Amerikanen over te lopen. Zoals wij al in hoofdstuk 5 vermeldden, lukte
dat eind '42 op Guadalcanal aan de Menadonees H. D. Pitoi en wij weten
verder dat in augustus '43 op de Philippijnen tien Menadoneser *heiho*'s er
onder leiding van een ex-onderofficier van het Knil, Adolf Lembong, in
slaagden, zich aan te sluiten bij een door een Amerikaanse officier geleide
guerrillagroep, en dat uit een groep naar de Tanimbar-eilanden overge-
brachte Ambonneser *heiho*'s zeven-en-veertig wisten te ontsnappen, van

¹ Tekst: *NI*, p. 522–23.